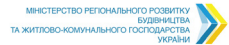




# МІСЦЕВІ ФІНАНСИ РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ



*Автор:*

***Шебеко Тетяна Іванівна,***

директор департаменту фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації

Контактний робочий телефон: +38 056 745 40 38,

E-mail: shebeko@adm.dp.ua



## МІСЦЕВІ ФІНАНСИ



### ЗАВДАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

На сучасному етапі Україна неухильно спрямовує свої зусилля на реалізацію Євроінтеграційного курсу, виконання міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі з питань розвитку місцевої і регіональної демократії. Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами України. Першочерговим кроком на шляху реформи місцевого самоврядування стало завдання щодо фінансової децентралізації, яка розпочалася шляхом прийняття змін до Бюджетного і Податкового кодексів України, зокрема передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації; стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення тощо.

Зокрема, з державного бюджету передані до місцевих бюджетів: 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита. Запроваджено новий вид податку – акцизний податок з кінцевих продаж, розширено базу оподаткування податком на нерухомість. Бюджети об'єднаних територіальних громад отримали 60% податку на доходи фізичних осіб.

Також запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – систему збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. При цьому для бюджетів місцевого самоврядування вирівнювання здійснюється лише по одному податку – податку на доходи фізичних осіб, решта платежів залишилися в повному розпорядженні місцевих органів влади. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти і охорони здоров'я запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну. Водночас змінами до Податкового кодексу України підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів, зокрема шляхом надання права самостійного визначення ставок податків та встановлення пільг з їх сплати.



## ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВИРІШУЄ РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ

Відповідно до рішень ЦВК 25 жовтня 2015 року у Дніпропетровській області відбулися перші вибори голів та депутатів 15 ОТГ, які утворилися внаслідок об'єднання 43 місцевих рад (159 населених пунктів).

Загальна площа ОТГ склала 3982 км<sup>2</sup>, що займає 12,5% від площі області. Чисельність населення в ОТГ, станом на 01 січня 2016 року, становила 134 тис. осіб, що складає 4% від загальної чисельності населення області.

За 2016 рік фактичні надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів ОТГ області (з трансфертами з державного бюджету) склали 997 млн грн., що більше ніж у 6 разів порівняно з надходженнями 2015 року.

За 2016 рік місцеві бюджети ОТГ області з державного бюджету отримали освітню субвенцію у сумі 144 млн грн., медичну субвенцію – 82 млн грн. та субвенцію на формування інфраструктури – 102 млн грн.

8 бюджетів громад отримали з державного бюджету базову дотацію на загальну суму 11 млн грн, бюджетами 5 громад перераховано до державного бюджету реверсну дотацію в сумі 34 млн грн. Бюджети 2 громад затверджені без базової та без реверсної дотації. Крім цього, ОТГ області отримали 6,7 млн грн інших субвенцій та 11,3 млн грн – з Державного фонду регіонального розвитку на реалізацію інвестиційних проектів. За підсумками виконання місцевих бюджетів за 2016 рік найбільше фінансово залежною від державного бюджету є Грушівська ОТГ – 27% у доходах громади становить базова дотація.

У результаті утворення об'єднаних громад обсяг власних доходів місцевих бюджетів зріс більш ніж у 4 рази (на 502 млн грн) порівняно з 2015 роком (з 156 млн грн до 658 млн грн). Основним джерелом наповнення бюджетів є податок на доходи фізичних осіб – 388 млн грн. Наступним за вагомістю – плата за землю – 90 млн грн.

Всі місцеві бюджети ОТГ області за 2016 рік перевиконали планові показники доходів загального фонду.

За 2016 рік на видатки розвитку по всіх ОТГ було спрямовано 295 млн грн, із них найбільші суми - Слобожанською (108,8 млн грн), Новоолександрівською (27,8 млн грн) та Богданівською ОТГ (27,7 млн грн).

Найбільша штатна чисельність працівників виконкому (службовців) затверджена Апостолівською ОТГ – 92 осіб, найменша – Ляшківською ОТГ – 15 осіб. Виходячи із розрахунку чисельності населення громад (станом на

01 січня 2016 року) та чисельності службовців, можна зазначити, що найбільше навантаження на 1 службовця з надання послуг населенню в Грушівській ОТГ – 300 осіб та Зеленодольській ОТГ – 292 особи, найменше – у Вакулівській ОТГ – 105 осіб. За підсумками 2016 року найбільша питома вага видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі ОТГ (без урахування субвенцій) припадає на бюджет Сурьско-Литовської ОТГ – 37%, найменша – на бюджет Слобожанської ОТГ – 4%.

У порівнянні з початком 2016 року залишки коштів загального фонду місцевих бюджетів ОТГ (без субвенцій) зросли на 155 млн грн, або у 3 рази, станом на 01 січня 2017 року склали 239 млн грн.



## КІНЦЕВА МЕТА ГАЛУЗЕВОЇ РЕФОРМИ

Подальше запровадження політики децентралізації має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, виходу з фінансової кризи, подолання суперечностей між різними рівнями влади, організації відносин між центром, регіонами та територіальними громадами на принципах розподілу сфер відповідальності й компетенції, а також партнерства у сфері забезпечення громадян України державними та місцевими благами, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Реалізація бюджетної децентралізації має спиратися на адміністративно-територіальну реформу в Україні та нову ідеологію державного управління, яка визначає основний зміст діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, як діяльність щодо надання ефективних послуг.

**На сьогодні найголовнішим питанням є забезпечення спроможності громад концентрувати фінанси і спрямовувати їх на проекти регіонального розвитку. Фінансова децентралізація має стати каталізатором здійснення освітньої та медичної реформ, житлово-комунальної, підвищення енергоефективності тощо.**



## ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

### ЦІЛЬ № 1.

Підвищення фінансової спроможності громад шляхом збільшення власних ресурсів місцевих бюджетів громад області

1. Розвиток податкових ресурсів громад.
2. Збільшення надходжень з плати за землю.
3. Збільшення надходжень орендної плати за користування майном, що перебуває у власності громад.
4. Підвищення ефективності місцевих податків і зборів, у тому числі шляхом посилення контролю за їх сплатою.
5. Створення повноцінних муніципальних фіскальних реєстрів платників податків.

### ЦІЛЬ № 2.

Покращення бюджетного планування з метою забезпечення належного фінансування делегованих повноважень та підвищення ефективності використання бюджетних коштів

1. Впровадження парсипативних бюджетів.
2. Координація бюджетування освітньої, медичної субвенцій громадами.
3. Підвищення гнучкості використання бюджетних коштів.
4. Навчання ефективному бюджетуванню.
5. Впровадження середньострокового планування на рівні головних розпорядників бюджетних коштів.

### ЦІЛЬ № 3.

Посилення роз'яснювальної роботи з розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів і запобігання порушень, що призводять до втрат фінансових ресурсів і майна, та встановлення контролю за ефективним, результативним, цільовим і економним використанням бюджетних коштів; забезпечити дотримання суворої фінансово-бюджетної дисципліни

1. Забезпечити публічне обговорення проектних показників місцевих бюджетів.
2. Забезпечити своєчасність затвердження, внесення змін до паспортів бюджетних програм, достовірність, повноту інформації та досягнення результативних показників при їх виконанні.
3. Здійснювати постійний моніторинг та оцінку ефективності виконання бюджетних програм. Застосовувати раціональний підхід у витрачанні бюджетних коштів.
4. Здійснювати закупівлі товарів, робіт та послуг з обов'язковим використанням системи електронних закупівель ProZorro.

#### ЦІЛЬ № 4.

Підвищення професійного потенціалу посадових осіб ОТГ у галузі планування, фінансового управління та контролю на всіх стадіях бюджетного процесу

1. Розвиток електронних сервісів для платників.
2. Стимулювання ділової активності та інвестиційної діяльності на території відповідної ОТГ.
3. Проведення та перегляд нормативної грошової оцінки землі, поновлення договорів оренди землі, термін дії яких завершено, та інша робота відповідно до вимог земельного законодавства України.
4. Передача майна, що перебуває у власності територіальних громад, в оренду на конкурсних засадах і за ринковими ставками та посилення контролю за своєчасним перерахуванням орендної плати до місцевих бюджетів.



## ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Підвищення спроможності ОТГ задовольняти інтереси жителів громад у першочергових потребах
- Здатність ОМС самостійно вирішувати питання соціально-економічного розвитку територій громад
- Зміцнення фінансової спроможності громад
- Підвищення ефективності податків і зборів
- Зменшення дотаційності місцевих бюджетів
- Підвищення ефективності використання бюджетних коштів громадами
- Передбачуваність бюджетної політики громад
- Підвищення інвестиційної привабливості територій
- Зростання задоволення громадян.



## СПРИЯТЛИВІ ФАКТОРИ

- позитивна тенденція формування та наповнення місцевих бюджетів
- активна участь громадськості у формуванні та виконанні місцевих бюджетів
- застосування програмно-цільового методу бюджетного процесу.



## ЗАГРОЗИ ТА ПЕРЕШКОДИ

1. «Тінізація» місцевої економіки – необхідне максимальне оподаткування підприємницької діяльності, створення сприятливого мікроклімату в громадах для розвитку підприємництва.
2. Недостатній кадровий потенціал фінансових служб громад – потребує проведення постійного навчання персоналу фінансових служб громад, створення регіональної системи методичної підтримки фінансового розвитку громад.
3. Недостатній досвід громад щодо застосування програмно-цільового методу планування бюджетів – необхідне проведення широкого навчання персоналу громад.
4. Залежність місцевих бюджетів від нестабільних надходжень (напр. – податок на прибуток комунальних підприємств) - необхідне постійне проведення роботи щодо підвищення ефективності діяльності підприємств житлово-комунального господарства та інших об'єктів, що належать до комунальної власності територіальних громад, з метою збільшення надходжень до відповідних місцевих бюджетів податку на прибуток.





## КРАЦІ ГАЛУЗЕВІ ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ

Об'єднання громад дозволило збільшити власні доходи бюджетів ОТГ на 1 жителя відповідної території. В середньому показник (у порівнянні з 2015 роком) зріс на 3325 грн (з 1003 грн до 4329 грн). Із розрахунку на 1 жителя найбільше коштів отримала Слобожанська ОТГ – 15 997 грн.

Внаслідок реалізації реформи бюджетної децентралізації відбулась зміна структури видатків місцевих бюджетів. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, зокрема видатків бюджету розвитку, які є найбільш перспективним напрямом підвищення економічного потенціалу відповідного регіону.

Виходячи із фінансових ресурсів, ОТГ за 2016 рік змогли спрямувати кошти на здійснення видатків розвитку (капітальні видатки) у загальній сумі 295 млн грн, у тому числі на ремонт доріг, будівництво, благоустрій територій та житлово-комунальне господарство – 162 млн грн, заклади соціально-культурної сфери – 74 млн грн. Найбільший обсяг таких коштів спрямовано Слобожанською ОТГ – 109 млн грн.

Видатки розвитку на 1 особу при середньому показнику по області 2294 грн по Слобожанській ОТГ склали 7519 грн.

Адреса кращої практики:  
*Слобожанська селищна рада*  
*52005 Дніпропетровська обл.,*  
*Дніпровський район,*  
*смт Слобожанське,*  
*вул. Василя Сухомлинського, 56-б*  
*dnuvilsel@i.ua*





